

PANEL

Girne - KKTC

"TÜRKİYE'NİN KIBRIS'TA YENİ POLİTİKASI
VE KÜRESEL BÖLGESEL DENGELER"

Kudret ÖZERSAY
Eski KKTC Dışişleri Bakanı

youtube.com/c/EUROPolitikaNews

/ europolitikacom

iletisim@europolitika.com

*Prof. Dr. Kudret ÖZERSAY
KKTC Eski Başbakan Yardımcısı & Eski
Dışişleri Bakanı & Akademisyen*

Bir politikanın doğru olacağı, doğru uygulanacağı manasına gelmez, eğer politikanın kendisi doğruysa ve doğru uygulanamıyorsa, ortaya konan projenin yarardan fazla zarar vermeye başlayacağını belirterek konuşmasına başlayan Özersay, bunun altını üç başlıkla doldurmaya çalışarak aşağıdaki ifadelerde bulundu:

"Bir kere Kıbrıs sorunu bağlamında yeni bir politika var. Yani iki devletli siyaset, Kıbrıs'ta iki devletli çözüm politikası var. Son 10 yıl içine baktığınız zaman yeni ve farklılaşan bir politika var aslında, Gerek Türkiye'nin Kıbrıs adası ve etrafında gerek ise Kıbrıs Türkü'nün haklarıyla bağlantılı olarak.

Kapalı Maraş'ın Kıbrıs Türk yönetimi altında açılmasının devamını da sonrasını da iyi tasarlıyorsanız doğru ve başarılı bir politika olabilir. Bunun için iyi bir hazırlık yapmanız gerekir, kendi duruşunuzu uluslararası alanda çok iyi anlatabilmeniz gerekir, ve zamanlamayı çok doğru bir şekilde seçmeniz gerekir... Örneğin kapalı Maraş'ın açılması ile ilgili hamle KKTC'deki Cumhurbaşkanlığı seçimlerine çok az bir zaman kala biraz paldır küldür yapılmamış ve hazırlığı iyi yapılmış olsaydı, envanter çalışması bittikten sonra ve uluslararası toplum hazırlandıktan sonra yapılmış olsaydı, doğru olan kapalı Maraş'ın Kıbrıs Türk Yönetimi altında eski sakinlerine açılması politikası bugün çok daha başarılı uygulanabilir ve olumlu sonuçlar vermeye başlayabilirdi. Ama bugün geldiğimiz nokta o değil!

Kıbrıs Meselesi ile ilgili olarak iki devletli çözüm noktasında, bir kere eğer meseleleri konjonktürün ve kendi şartları içerisinde ele almazsak kronik değerlendirmeler yapmış oluruz. Konjonktürde bir farklılaşma olduğu için Kıbrıs'ta iki devletli çözüm yeniden değerlendirilebilir. O anlamda baktığımız zaman aslında şartlarda bir farklılaşma oldu. Yani 1968'den günümüze geçen süre zarfında bir yılgınlık ve bir psikolojik yorulma, "exhaustion" yani bir tükenmiş sendromu yaşanmaya başladı Kıbrıs'ta. Farklı ideolojilerden siyasi liderlerin müzakerelere angaje olduğu ve her defasında federasyonu görüştüğü, farklı tekniklerle ve farklı yerlerde, teknik düzeyde, üst düzeyde ve liderler düzeyinde, yurt içinde yurt dışında, kravatlı kravatsız, pijamalı ve saire gibi, dolaylı ve doğrudan mekik diplomasisi gibi, yani bütün diplomatik yöntemlerin, farklı siyasi görüşlerden liderlerin katılımıyla denendiği ve tüketilmiş olan bir süreçten geçildi, ve gelinen noktada aslında daha farklı bir çözüm modeli diye bir şey tartışılma noktasına geldi. Şartlar aslında bunu ortaya çıkardı.

İkincisi, Kıbrıs Rum siyasi liderliği kendi düşüncesi ile, muhtemelen iki devletli çözümü görüşmek istediği için değil, o federasyon görüşmelerinde sıkışmış olduğu durumdan kurtulmak için, gündem saptırmak için, enerji boşaltmak için, bir taraftan Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanı'na kapalı kapılar ardında, öte taraftan Kıbrıs Rum tarafında Rum dini

liderine kapalı kapılar ardında, bir taraftan görüştüğü AB yetkililerine koridorda veya kapı çıkışında, aslında daha farklı bir çözümü de ben görmeye hazırım dedi ve Pandora'nun kutusunu kendisi açtı aslında. Bu da bu şartları bir miktar oluşturdu, yani masaya daha farklı bir çözümün konulabilmesi ortaya böyle çıktı.

Bir üçüncü nokta da, kabul edelim ki BM'nin Kıbrıs'ta dahil oluşuna dayanan tarihçesine baktığımızda, ilk kez iki toplumlu, iki bölge siyasi eşitliğe dayalı federal çözüm dışında bir çözüm öneriniz var ise gelin konuşalım diyebildi. Böyle bir olay BM tarihinde hiç yoktur. Yani o federal çözüme gidişe dair bir şeyler konuşuldu ama federal çözümün dışında bir çözüm önerisinin de taraflardan birinin masaya koyabilmesi sağlayacak meşru bir zemin sağlanmadı aslında.

Yani Cenevre'ye son toplantıya gitmezden önce Kıbrıs Türk tarafının orada iki devletli bir çözümü masaya koyacağını, federasyonu savunmayacağını, farklı bir çözüm düşüncesi masaya koyacağını herkes gayet iyi biliyordu ama buna rağmen Genel Sekreter bu daveti yaptı, bu toplantıyı yapmakta ısrarcı oldu ve buna rağmen Kıbrıs Rum Siyasi Temsilciliği o toplantıya gidip katıldı. Bu önemsiz bir şey değildir. Ama nasıl formüle edildi, Konferans gayri resmi olarak tarif edilerek aslında BM'ye esneklik sağlandı ve onun çerçevesinde bu toplantı yapıldı ve görüşü ortaya konuldu.

...politikanın kendisi, yani daha farklı bir çözüme ihtiyacımız var cümlesi, doğru olabilir ama politikanın kendisinin nasıl şekillendirildiğine bakmak lazım. Bir çözüm ile birlikte elde edebileceğiniz bu uluslararası statüyü veya egemen eşitliği veya her ne ise çözümden önce bir ön şart olarak ortaya koyup eğer bunu kabul ederseniz ben görüşmeye müzakereye başlayabilirim dersiniz sıkıntı olur. Yani sıkıntı daha farklı bir çözüm şeklinin masaya konması değil aslında çünkü o konulabilir ve tartışılabilir ve savunursunuz.

...Ama bunu savunmak için Kıbrıs Türk tarafı kendi tezini görüşmeye ön şart koydu. Böylece Anastasiadis o Cenevre toplantısında veya ertesinde gelin hadi iki devleti görüşelim dese bile şu anda masadaki kâğıda göre görüşemeyiz, müzakereler başlamaz... çünkü önce BM bir karar alacak, egemen eşitliğimizi kabul edecek, var mı öyle bir yetkisi BM'nin ayrı bir tartışma. Bu doğal olarak makul, mantıklı düşünen uluslararası aktörler ve diplomatlar nezdinde şu düşünceyi tetikledi, acaba başlamasını mı istemezler müzakerelerin de kendi müzakere çerçevelerini ön şart koymak gibi bir durum ortaya çıkardılar...

Çıkış yolu ne olabilirdi, aslında o yeni oluşan şartlardan bir tarihi fırsat ortaya çıktı. Daha farklı bir ortaklık tarifi yapabilmek açısından, bizim görüşümüze göre bu bir evrimsel, yani "evolutionary" bir yaklaşımla tarif edilmesi gereken bir şeydir ve hiçbir

şey kategorik olarak reddedilmemelidir. Yani kategorik olarak federasyonu reddeden, kategorik olarak başka bir ortaklık şeklini reddeden bir yaklaşım yerine, daha evrimsel daha zamana yayılmış bir ortaklık tarifi yapılması çok daha gerçekçi, çok daha uygulanabilir, uluslararası toplumun çok daha kolay anlayabileceği, ve belki de sempatiyle yaklaşabileceği bir model olabilirdi...

Doğal gaz da diğer iki konuya göre nispeten sadece politikanın doğru olmasını değil uygulamada da genel anlamda ana hatlarıyla doğru yürütüldüğünü söyleyebiliriz... Yani uzun yıllar içinde bizlerin de yer aldığı, enerji ve deniz yetki alanları konusunda, sadece doğal gaz bağlamında bakılmaması gerek, karasuları, kıta sahanlığı, kıta sahanlığı sınırlandırılması ve onun onayı ve benzer şeyler var..

yıllarca biz mükemmel protesto mektupları yazdık, yani Rum tarafı ve Yunanistan ilan etti, adım attı, deklare etti, biz sürekli protesto ettik. Yani aslında daha basit, daha defansif bir çizgide ilerlerken, gerçekten de 2000li yılların başından itibaren bunda bir değişiklik oldu. Ve, bu politikanın uygulanmasında sadece protesto eden değil, sahaya inen, karşı tarafı dengeleyen, deniz yetki alanlarını ilan eden, bunun içerisinde lisans alma ya çalışan, ondan sonra blogları ilan eden, KKTC ile birlikte bunu yapan, ondan sonra, kazıyı fiilen yapabilmek için, birilerine bunu delege edemedi-

ği için, buradaki uluslararası statü sorunundan dolayı kendi kazı gemisini alan bir noktaya geldi Türkiye Cumhuriyeti. Bu doğru bir politikadır ve uygulanmasıyla ve ana hatlarıyla birlikte doğru uygulanmıştır...

Ancak, bunu Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı bir şeye evirmek gerekir, o da daha geniş bir perspektif ve paketler onlar üzerlerindeki pazarlıklar üzerindedir. Ama, özellikle doğal gazla ilgili olarak ve bu alandaki doğal kaynaklarla ilgili olarak, eğer bugünden başlayacak bir işbirliğini doğru tarif edersek uygulanabilir bir yapı ortaya çıkacaktır ve bunu zorlamak gerekir. Çünkü bundan 10 sene evvel böyle bir şey hiç mümkün değildi ama bugün gelmiş olduğumuz noktada baktığınız zaman Kıbrıs Rum tarafının nasıl ki 2010 yılındaki Mari'de yaşanan patlamadan sonra elektriğe ihtiyacı oldu ve bizi tanımasına rağmen, elektrik kurumundan almak istememesine rağmen (bir kamu kurumu olduğu için), bunu Kıbrıs Türk Ticaret Odası üzerinden elektriği satın alma yoluna gitti çünkü bir ihtiyaç vardı, bu ihtiyacın ötesinde bazen can yakan bedeller de söz konusu olduğunda da işbirliği yapılabilir ve statünün etrafından dolaşılabilir.

Yani bugün Türkiye'nin Kıbrıs Rum Tarafı ile birlikte sahaya inmiş olması, bazı İtalyan firmalarının kazı yapmak yerine, bırakıp kaçma durumunda bırakılması ve bu bölgede uluslararası şirketlerin başımızı acaba belaya

mı sokuyoruz, tartışmalı bir bölgenin içerisinde ben kendi yatırımlarıma neden riske edeyim noktası aslında işbirliğinin kapısını aralayacak olan, motive edecek faktörlerdir. Bu işbirliğinin yöntemleri de yine az önce elektrikten örnek verdiğim gibi tarafların birbirlerinin statülerine halel gelmeyecek şekilde pragmatik yollar bulmalarıdır. O da şu, çözümden önce doğal gaz da tarafların işbirliği yapmasını sağlayacak tetikleyici unsurlar var ama yöntem olarak çok farklı yöntemler üzerinde durulabilir. Mesela herhangi bir tanım olmaksızın, nasıl ki Kıbrıs sorununun kapsamlı çözümü için birbirimizi tanımıyor olmamıza rağmen, statümüzü kabul etmiyor olmamıza rağmen, Kıbrıs sorununun çözümü için bir uluslararası Kıbrıs Konferansı'nda bir araya gelip gayri resmi olarak konuları tartışabiliyoruz, Kıbrıs ve etrafındaki doğal zenginliklerle ilgili olarak bir uluslararası gayri resmi doğal gaz konferansında bir araya gelip bu diyalog sürecini başlatmayı zorlamak gerekmektedir.

Eğer bu çok komplike geliyorsa, daha doğrusu başka devletlerin de haklarını ilgilendirdiği düşünülüyorsa, aslında bölgesel yani Doğu Akdeniz'i kapsayacak bir gayri resmi uluslararası toplantı organizasyonu yapılabılır. Bu işbirliği için başlangıç olabilir, ama bir diğeri bugün bu süreçlerin içerisinde yer almış olan, anjaje olmuş olan, uluslararası şirketler üzerinde bu işbirliği modeli şekillenebilir. İki farklı şirket, birinde Türkiye

Petrolleri Anonim Ortaklığı Kıbrıs Türk tarafının yetkilendirmesiyle, birinde Rum tarafının yetkilendirdiği, mesela ENI yetkilendirilmesiyle, şirketler üzerinden bu işbirliği başlayabilir. Çünkü her iki şirket veya bütün şirketler “undisputed” bir bölge üzerinde yatırım yapmayı tercih edeceklerdir. Bu yetkilendirme her iki tarafın da verdiği rıza ile çıkacak kaynağı tartışmasız bir kaynak haline getirebilir. Bu da son derece önemlidir!

Bunu iki şirketin işbirliği şeklinde yapmak istemezseniz de örneğin Güney’de 10uncu parselde Rumlar Exxon Mobil ile bir anlaşma yaptılar, lisans verdiler, ama biz mesela 10uncu parseli kapsayacak şekilde yetkimiz görmemize rağmen bir blog ilan etmedik orada, 10uncu parsel

Kıbrıs Türk tarafı bir blog ilan eder ve kendisi de Exxon Mobile’e gibi bir şirket üzerinden anlaşma yapar. Böylece, aynı bölge için Amerikan devletinin yaptığı açıklamaya uygun bir şekilde her iki toplumunda bu kaynaklardan kapsamlı çözüm çerçevesinde hakkı vardır bir Amerikan şirketi üzerinden pratik ve pragmatik bir yol ile devreye sokarsanız. Bu işte iki devletin iş birliği ile zaman içerisinde güvenin oluşmasını sağlayacak ve ucu, bir federasyona da varsa iki ayrı devlete de varsa, evrimsel ortaklığa (“evolutionary partnership”) doğru devşirebilecek, bugün içinde bulunduğumuz şartlarda gerçekçi bir çıkış yolu olabilir diye düşünüyorum.

***Videoyu izlemek için Kare Kodunu okutabilirsiniz.**

